

الفبای باسوادی با روش های جدید

نگاهی به مأموریت های جدید نهضت سوادآموزی که دیگر به آموزش خواندن و نوشتن محدود نمی شود

غیرنگار
معمومه فرمانی

ته چشم های کنجکاوسوادآموزان کلاس که مقابل هرکدام دفتر و کتابی قرار گرفته است، دنیایی پختگی است؛ چند جفت چشم که روی برخی هایشان، عینکی جاجوش کرده است. برخی هادمنغوبی حوصله به نظر می رسند و نمی دانند اصلا کار درستی کرده اند که دارند وقتشان را برای این کار می گذارند یا نه. آن ها خستگی روزهای دنیا را بر دوش دارند و تفاوتشان با دانش آموزان دبستانی، همین است. دقیق که نگاهشان می کنی، از آن شیطنت و هیاهوی کودکی خبری نیست. طبیعی هم است که روزگار، ته مانده آن شوق و اشتیاق را از دلشان بیرون کشیده باشد. اغلب پخته و دنیادیده اند و بلد پایین و بالای روزگار. حالا آمده اند تا لذت خواندن و نوشتن را هم به تجربه هایشان اضافه کنند.

کلاس درس متفاوت

وقتی برای اولین بار نهضت سوادآموزی تأسیس شد، مادر بزرگ ها و پدر بزرگ ها پشت نیمکت هانشستند. تعدادشان آن سال ها خیلی زیاد بود و انگشت های برخی هایشان آن قدر چروکیده که توان نگهداری قلم را هم نداشتند. «دخترم» و «پسرم» را شاگرد ها به معلمانشان می گفتند. آموزگار ها باید خیلی احترام بزرگ تر هایشان را نگه می داشتند. شاگرد هایی بودند که پایشان درد می کرد و ترجیح می دادند روی فرش بنشینند و پاها را دراز کنند و به درس گوش بدهند، با همه این ها، جادوی مدرسه برای بزرگ تر ها و کوچک تر ها تفاوتی نمی کند. یادگیری کلمه و کلمات از یک دم همه را عاشق این دنیای لطیف می کند؛ همه آن هایی که برای برگردن یک فرم ساده بانکی یا پستی یا حتی اطلاع از مسیر دانستن خطوط اتوبوس، باید دست به دامن یک نفر بشوند و گاهی هم کارشان لنگ بماند؛ به همین دلیل وقتی متوجه می شوند جایی به نام نهضت سوادآموزی هست که ثبت نامشان می کند و خیلی زود خواندن و نوشتن را یاد می گیرند، سر از پا نمی شناسند.

تغییر اولویت ها در نهضت سوادآموزی

هیچ وقت برای آموختن دیر نیست. همه افراد ده تا چهل ونه ساله جامانده از تحصیل که موفق نشده اند در هیچ دوره آموزشی شرکت کنند، می توانند از فرصتی که نهضت سوادآموزی فراهم کرده است، استفاده کنند. عبدالرضا فولادوند، رئیس سازمان نهضت سوادآموزی، به ناگهی از مأموریت های جدید این سازمان خبر داده و گفته است: آموزش عمومی دانش آموزان، از خواندن، نوشتن و توانمندسازی افراد مثلاً دختران بازمانده از تحصیل تا آموزش عمومی و مهارت های زندگی از جمله حقوق شهروندی، آشنایی با قانون اساسی و مهارت های کنترل خشم را در بر می گیرد. سواد، امروز گستره وسیع تری را نسبت به گذشته در بر می گیرد. یونسکو تعریف سواد خواندن و نوشتن را، استفاده از کامپیوتر و آشنایی با زبان و در نهایت یادگیری مهارت دانسته است. به دنبال این هدف هستیم که در دوره های ابتدایی و متوسطه، مدارس بزرگ سال را تأسیس کنیم؛ البته شورای عالی آموزش و پرورش باید در مورد مدرک رسمی این مدارس تصمیم بگیرد؛ زیرا نهضت سوادآموزی مجاز به صدور مدرک رسمی تحصیلی نیست و مدارکی که صادر می شود، برای ادامه تحصیل معتبر است.

اواز برنامه های آموزشی جدید که شامل آموزش های فردی و اجتماعی است، خبر داده است؛ خود مراقبتی به منظور کاهش هزینه های درمان در جامعه و آموزش شهروندی، جزو اولویت های نهضت سوادآموزی است و هم اکنون در حال تهیه محتوای آموزشی در حوزه هایی نظیر مهارت های آپارتمان نشینی هستیم.

نگاهی به کارنامه سوادآموزی

مراحل تشکیل نهضت سوادآموزی

۱۳۱۵ تا ۱۳۲۰

سازمان تعلیم و اکابر

۱۳۳۲ تا ۱۳۳۵

سازمان آموزش سالمندان

۱۳۳۵ تا ۱۳۴۳

سازمان آموزش بزرگ سالان

۱۳۴۳ تا ۱۳۵۵

کمیته پیکار با بی سوادی

۱۳۵۵

سازمان ملی جهاد سوادآموزی

۱۳۵۷

تشکیل نهضت سوادآموزی

به فرمان امام خمینی (ره)

زاویه دید جدید

«ما در دنیای فناوری زندگی می کنیم و این موضوع بر همه جوانب تأثیر گذاشته است؛ با توجه به تغییراتی که در حوزه های مختلف رخ داده است، حالا دیدگاهمان درباره موضوع سواد و سوادآموزی فراتر از آن نگاه اولیه است که تنها خواندن و نوشتن را شامل می شد؛ سوادآموزی یک جریان مهم فرهنگی است و به این لحاظ باید افراد را به سطح اطلاعاتی کاملی در موضوعات مختلف فرهنگی و اجتماعی رساند». این جملات را زهرا شوشتری، معاون سوادآموزی آموزش و پرورش خراسان رضوی، می گوید و این طور ادامه می دهد: هدف مجموعه های آموزشی ما، حالا بیشتر آگاه سازی درباره تغییر سبک زندگی افراد است. برنامه امسال، ترویج آموزش چندزبانه برای درک موضوعات مختلف است.

او یادآوری می کند: اساس نامه نهضت سوادآموزی در توسعه سواد جدید، نقش ها و وظایفی را برای این سازمان تعریف می کند که البته این وظایف به موازات مبارزه با بی سوادی انجام می شود و به معنای رفع این مسئولیت از نهضت سوادآموزی نیست اما حوزه های جدیدتری را هم شامل می شود و در تعریف سواد جدید، مفاهیمی مانند سواد مجازی، سواد عاطفی، سواد تربیت فرزند و سواد اقتصادی و... محل توجه قرار می گیرد.

به گفته وی، نرخ باسوادی گروه سنی بین ۱۰ تا ۴۹ سال در استان که سال گذشته ۹۷/۶ درصد بود، به ۹۸/۷ درصد افزایش یافته است.

شوشتری اعلام می کند: علاوه بر مراکزی که در پایگاه های محلی و اجتماعی نظیر مساجد و مدارس و فرهنگ سراها برای آموزش سوادآموزی فعال است، ۱۰ مرکز یادگیری محلی نیز در استان و شهرهای سبزوار و تیراندکان، چناران، خواف و کاشمر مشغول فعالیت هستند که در کنار آموزش های مقدماتی، برنامه های مهارت آموزی را هم اجرا می کنند؛ البته در مشهد هم مرکز یادگیری نرجس در محله تیمور در این راستا فعالیت می کند.

شناسایی بی سوادها

حسن هژبری، رئیس اداره سوادآموزی ناحیه ۷ مشهد، با اشاره به اینکه در دنیا دو نوع آموزش رسمی و غیررسمی وجود دارد، تصریح می کند: آموزش رسمی، وظیفه حاکمیتی است که آموزش و پرورش با ساختار موجودش، آن را محقق می کند و اما آموزش غیررسمی که مکمل آموزش رسمی به حساب می آید، مبنای و نشانگر رشد جریان آموزش در کشور است و می تواند ضعف های آموزش رسمی را جبران کند.

هژبری می گوید: مهم ترین رسالت فعالان عرصه نهضت سوادآموزی، جذب بی سوادها و کم سوادها برای دوره های یادگیری است که معمولاً در مساجد و مدارس و فرهنگ سراها برگزار می شود.

او با اشاره به کمبود فضای آموزشی و مشکل برگزاری کلاس در مکان های یادشده، می گوید: نماینده ای از سوادآموزی در پایگاه های مدارس برای سنجش سواد حضور دارد تا اولیایی را که بی سواد هستند، شناسایی کند، حتی تلاش می کنیم پدر بزرگ ها و مادر بزرگ ها و همسایه های بی سواد را هم شناسایی کنیم.

به گفته هژبری، به دلیل کمبود فضای آموزشی، دوره های آموزشی بین خانواده های سوادآموز به صورت نوبتی می چرخد.

رئیس اداره سوادآموزی ناحیه ۷ مشهد از مرکز یادگیری محلی دانش در محدوده ناحیه ۷ یاد می کند که مرکز پویا و فعالی در حوزه مهارت آموزی در ناحیه توس بود، اما به دلیل مشکلات ساختمانی، هم اکنون تعطیل شده و او امیدوار است در پی انتشار این گزارش و با مساعدت مسئولان، مجموعه ای برای این کار نیز در نظر گرفته شود.

کارآفرینی در کنار آموزش

ریحانه رحمتی، کارشناس دوره های سوادآموزی آموزش و پرورش ناحیه یک مشهد است؛ یک جهادگر فعال که مثل خیلی از جهادگران دیگر، عمر و وقتش را برای ارتقا و بهبود زندگی مردمانی گذاشته است که کم بضاعت ترند و مدیریت مرکز یادگیری محلی نرجس، هم از فعالیت های اوست. مرکز نرجس از سال ۱۳۹۵ با مشارکت آموزش و پرورش ناحیه یک و سوادآموزی ناحیه یک و سپاه ناحیه میثم، فعالیت خود را شروع کرده است.

او تقریباً تمام سال های کاری اش را وقف کار سوادآموزی کرده و از اینکه موج جدیدی در مراکز یادگیری به راه افتاده است، خوشحال است و مثل خیلی های دیگر اعتقاد دارد نیازسنجی ظرفیت ها از اولویت های انجام کار در هر منطقه و محله است و با توجه به اینکه مرکز یادگیری و محلی نرجس ابتدا در محدوده بولوار طبرسی مستقر بود و بعد هم به ال تیمور منتقل شد، متولیان این حوزه به نتیجه رسیدند که کسب مهارت های جدید، نقش مهمی در بازدهی فعالیت ها دارد. او می گوید: به همین دلیل ما تلاش کردیم علاوه بر افزایش دانش و آگاهی حتماً این موضوع را مدنظر بگیریم؛ به ویژه اینکه مجموعه ما مختص بانوان است که بخشی از آن ها رازنان سرپرست خانوار تشکیل می دهد.

رحمتی توضیح می دهد: در سال گذشته ۲۲۵ نفر جذب مجموعه ما شدند و از این تعداد، ۱۸۵ نفر به مراحل بعدی راه یافتند و امسال نیز با اعلام فراخوان در مدارس و پایگاه های عمومی تا به حال هفتاد نفر ثبت نام کرده اند.

کارشناس دوره های سوادآموزی آموزش های داوطلبانه سوادآموزی آموزش و پرورش ناحیه یک با ظرفیت ها و نیازهای این محدوده آشناست؛ به همین دلیل تصمیم گرفته اند کارگاه های خیاطی را فعال کنند و مهارت شیرینی پزی را هم به علاقه مندان آموزش دهند و به قول خودش، استقبال خیلی خوبی از این برنامه ها شده است و خیلی ها به درآمدزایی رسیده اند.

سوادآموزی، شامل ۳ پایه تحصیلی سواد، انتقال و تحکیم است

دوره سواد: دوره ای چهارماهه برای آموزش حروف الفباست که برای دستیابی افراد بی سواد ده تا چهل ونه ساله به حداقل سواد که معادل سوم ابتدایی است، طراحی و اجرا می شود.

دوره تحکیم: دوره ای دو ماهه و فرصتی برای استمرار و پایداری آموخته هاست و کاربرد آن برای کسانی است که دوره سوادآموزی، سوم ابتدایی، چهارم ابتدایی، تکمیلی و پایانی نهضت را گذرانده اند و تمایلی به ادامه تحصیل ندارند و فقط برای جلوگیری از بازگشت به بی سوادی است.

دوره انتقال: دوره ای شش ماهه است که فرصت ادامه تحصیل را برای کسانی که دوره سوادآموزی، سوم ابتدایی، چهارم ابتدایی، تکمیلی و پایانی نهضت را گذرانده اند یا کسانی که شرایط ادامه تحصیل در آموزش و پرورش رسمی را ندارند، فراهم می کند و مدرک آن معادل ششم ابتدایی است.